

CHET TILIDA OG‘ZAKI NUTQNI RIVOJLANTIRISH (NEMIS TILI MISOLIDA)

Latipova Dilfuza Amrillaevna

ldilfuza313@gmail.com

Mavluda Jabborova G'afforovna

jabbarova1970@gmail.com

Jurayev Erkinjan Turdaliyevich

erikusername2023@gmail.com

O‘zbekiston davlat jahon tillari universiteti o‘qituvchilari

Annotatsiya. Bugungi globallashuv davrida chet tillarini o‘rganish inson faoliyatining barcha sohalarida muhim ahamiyat kasb etmoqda. Xalqaro aloqalar, ta’lim, madaniyat, turizm va texnologiyalar sohasidagi o‘zaro munosabatlarning kengayishi natijasida chet tillarini bilish zamonaviy inson uchun zaruratga aylandi. Chet tilini o‘rganishda asosiy e’tibor og‘zaki nutqni shakllantirishga qaratiladi, chunki u kommunikativ kompetensiyaning markaziy elementi hisoblanadi¹.

Nemis tilini o‘rganish jarayonida og‘zaki nutqni rivojlantirish o‘quvchilarning real muloqotda fikrini erkin ifoda etish, savol berish, o‘z fikrini asoslash va suhbatda faol qatnashish malakasini hosil qiladi². Shu sababli o‘qituvchi og‘zaki nutqni rivojlantirishni o‘quv jarayonining markaziga qo‘yishi zarur.

Kalit so‘zlar: og‘zaki nutq, kommunikativ kompetensiya, nemis tili, interaktiv metod, kommunikativ yondashuv, so‘zlashuv ko‘nikmasi, tinglab tushunish, interfaol texnologiyalar, o‘qitish metodikasi, axborot texnologiyalari.

Annotation. In today's era of globalization, learning foreign languages is gaining importance in all spheres of human activity. As a result of the expansion of mutual relations in the fields of international relations, education, culture, tourism and technology, knowledge of foreign languages has become a necessity for a modern person. In learning a foreign language, the main attention is paid to the formation of oral speech, as it is a central element of communicative competence¹.

The development of oral speech in the process of learning the German language forms the ability of students to freely express their opinions in real communication, ask questions, justify their opinions and actively participate in conversations². Therefore, the teacher must place the development of oral speech at the center of the learning process.

Keywords: oral speech, communicative competence, German language, interactive method, communicative approach, speaking skills, listening comprehension, interactive technologies, teaching methodology, information technologies.

Аннотация. В эпоху глобализации изучение иностранных языков приобретает всё большую значимость во всех сферах человеческой деятельности. В связи с расширением взаимоотношений в сфере международных отношений, образования, культуры, туризма и технологий знание иностранных языков стало необходимостью для современного человека. При изучении иностранного языка основное внимание уделяется формированию устной речи, поскольку она является центральным элементом коммуникативной компетенции¹.

Развитие устной речи в процессе изучения немецкого языка формирует у учащихся умение свободно выражать своё мнение в реальном общении, задавать вопросы, обосновывать свою позицию и активно участвовать в диалоге². Поэтому преподаватель должен поставить развитие устной речи в центр учебного процесса.

Ключевые слова: устная речь, коммуникативная компетенция, немецкий язык, интерактивный метод, коммуникативный подход, навыки говорения, аудирование, интерактивные технологии, методика обучения, информационные технологии.

I BOB. OG‘ZAKI NUTQ TUSHUNCHASI VA UNING CHET TILINI O‘RGANISHDAGI O‘RNI

Og‘zaki nutq — bu insonning til orqali muloqotga kirishish shaklidir. U ikki asosiy ko‘rinishda namoyon bo‘ladi: **dialogik nutq** va **monologik nutq**³. Chet tili o‘qitishda bu ikki tur bir-biri bilan uzviy bog‘liq bo‘lib, o‘quvchining nutq faoliyatini faollashtiradi.

Tilshunos olim N. D. Galskova ta’kidlaganidek, “og‘zaki nutqni rivojlantirishda o‘quvchining kommunikativ motivatsiyasi va nutq faolligini uyg‘otish zarur, chunki til faqat faol muloqot jarayonida o‘zlashtiriladi”⁴. Shuning uchun darsda o‘quvchilarni suhbatga jalb etish, ularni erkin so‘zlashga o‘rgatish chet tili o‘qituvchisining asosiy vazifasidir.

II BOB. NEMIS TILI O‘QITISHDA OG‘ZAKI NUTQNI RIVOJLANTIRISH METODIKASI

2.1. Kommunikativ yondashuv

Nemis tili darslarida kommunikativ metod (kommunikative Methode) eng samarali yondashuvlardan biri hisoblanadi. Bu metodga ko‘ra, til o‘rganishning asosiy maqsadi — grammatikani bilish emas, balki uni amaliy muloqotda qo‘llay olishdir⁵.

Dars jarayonida o‘quvchilar turli **kommunikativ vaziyatlarda** ishtirok etadilar:

- Rolli o‘yinlar (“Im Restaurant”, “Beim Arzt”, “Im Hotel”)
- Savol-javob mashqlari (“Wie spät ist es?”, “Wie geht’s Ihnen?”)
- Muammoli suhbatlar (“Was ist wichtiger: Geld oder Freizeit?”)

Bu mashg'ulotlar orqali o'quvchilar o'z fikrlarini mantiqan ifodalash, suhbatda faol qatnashish, eshitganlarini tahlil qilishga o'rganadilar.

2.2. Interaktiv texnologiyalar

Bugungi kunda axborot texnologiyalarini o'qitish jarayoniga kiritish og'zaki nutqni rivojlantirishda muhim omilga aylangan. **Deutsche Welle** kabi onlayn platformalar o'quvchilarga nemis tilida tinglash, ko'rish va so'zlash mashqlari orqali nutqni rivojlantirish imkonini beradi⁶.

Masalan, "Nicos Weg" video darsi orqali o'quvchilar tabiiy suhbatlarni tinglaydilar, talaffuz va intonatsiyani o'rganadilar, keyin esa o'z fikrlarini shu mavzuda ifodalashadi.

2.3. Tinglab tushunish va so'zlashning o'zaro bog'liqligi

Og'zaki nutqni shakllantirishda tinglab tushunish (Hörverstehen) alohida ahamiyatga ega. Tinglash orqali o'quvchi talaffuz, urg'u, intonatsiya va nutq tezligiga moslashadi. Shu sababli, tinglab tushunish mashg'ulotlari (masalan, audiomatnlar, intervyular) so'zlash mashqlari bilan uyg'unlashtirilishi lozim⁷.

III BOB. AMALIY MASHQLAR VA ULARNING SAMARADORLIGI

3.1. So'zlashuv mashqlari

Nemis tili darslarida og'zaki mashqlarning quyidagi turlari samarali hisoblanadi:

- Rasm asosida tasvirlash ("Beschreiben Sie das Bild!");
- Rolli suhbatlar;
- "Ich erzähle über..." usuli orqali monologik mashqlar.

Har bir mashq o'quvchining fikrlash, so'z boyligini faollashtirish, mantiqiy gap tuzish va talaffuzni yaxshilashga xizmat qiladi.

3.2. Guruhli va juftlikdagi faoliyat

Juftlikda ishlash (Partnerarbeit) o'quvchilarni faol suhbatga jalb etadi. Guruhli faoliyatda esa muloqot tabiiy muhitda kechadi. Bu jarayon o'quvchilarning o'zaro yordam va hamkorlik madaniyatini rivojlantiradi⁸.

IV BOB. O'QITUVCHINING ROLI VA PEDAGOGIK YONDASHUV

O'qituvchi og'zaki nutqni rivojlantirishda motivator va yo'l boshchi sifatida muhim o'rin tutadi. U o'quvchilarning psixologik holatini hisobga olgan holda darsni interaktiv shaklda tashkil etadi.

O'qituvchi quyidagi tamoyillarga amal qilishi zarur:

1. O'quvchilarni erkin so'zlashga undash;
2. Har bir o'quvchi uchun qulay muloqot muhiti yaratish;
3. Xatolarni ijobiy tahlil qilish orqali o'rganishga rag'bat berish⁹.

Bu yondashuv orqali o'quvchi o'z fikrini qo'rqmasdan ifodalashni o'rganadi.

V BOB. ZAMONAVIY TEXNOLOGIYALAR VA INNOVATSION USULLAR

Axborot texnologiyalari va internet resurslari nemis tilida soʻzlashish kompetensiyasini oshirishda katta imkoniyat yaratmoqda. Masalan:

- **Podkastlar:** “Slow German”, “Deutsch – warum nicht?”
- **Mobil ilovalar:** “Duolingo”, “Babbel”, “Anki”
- **Videoresurslar:** YouTube’dagi “Easy German” kanali.

Bunday resurslar oʻquvchilarga til muhitiga yaqin sharoitda mashq qilish imkonini beradi. Shu tariqa, ogʻzaki nutqni rivojlantirish jarayoni darsdan tashqarida ham davom etadi¹⁰.

XULOSA

Xulosa qilib aytganda, chet tilida, xususan nemis tilida ogʻzaki nutqni rivojlantirish — oʻquvchining tilni faol muloqot vositasi sifatida oʻzlashtirishiga xizmat qiladi. Kommunikativ metodlar, interaktiv mashqlar va axborot texnologiyalaridan foydalanish orqali oʻquvchilar real hayotdagi vaziyatlarda oʻz fikrini erkin ifoda etish imkoniga ega boʻladilar.

Ogʻzaki nutqni rivojlantirish jarayoni faqat oʻquvchining nutq faolligini emas, balki uning ijtimoiy va madaniy kompetensiyasini ham shakllantiradi. Bu esa zamonaviy taʼlimning asosiy maqsadlaridan biridir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Galskova, N. D. (2006). *Sovremennaya metodika obucheniya inostrannym yazykam*. Moskva: ARKTI.
2. Safarova, N. (2020). *Chet tilini oʻqitishda kommunikativ metoddan foydalanish*. Toshkent: TDPU.
3. Brown, H. D. (2001). *Teaching by Principles: An Interactive Approach to Language Pedagogy*. Longman.
4. Galskova, N. D. (2006), 52-bet.
5. Neuner, G., Krüger, M. (2003). *Kommunikative Kompetenz und interkulturelles Lernen im Deutschunterricht*. Berlin: Cornelsen.
6. Deutsche Welle. (2024). *Deutsch lernen mit DW*. www.dw.com/de/deutsch-lernen.
7. Harmer, J. (2007). *The Practice of English Language Teaching*. London: Pearson Education.
8. Gemein, H. & König, D. (2015). *Methodik und Didaktik des Deutschunterrichts*. München: Hueber Verlag.
9. Zokirova, D. (2021). *Nemis tili oʻqitish metodikasining zamonaviy yoʻnalishlari*. Toshkent.
10. Podcast: *Slow German* (Annik Rubens, 2024-yilgi nashr), www.slowgerman.com.